

Venstrefløj og antisemitisme

Bent Blüdnikow

Cand. mag., kronik- og debatredaktør på *Berlingske Tidende*

Had og fjendskab til minoriteter og fremmede er ikke begrænset til den ekstreme højrefløj. Det er et velkendt fænomen, at der på venstrefløjen helt tilbage til de tidligste radikale socialister florerede en jødefjendtlighed. Det er der skrevet en række værker om, bl.a. af Edmund Silbener, "Sozialisten zur Judenfrage" (1962), Robert Wistrich, "Between Redemption and Perdition. Modern Antisemitism in Recent Years" (1990) og Paul Lawrence Rose, "Revolutionary Antisemitism in Germany" (1990). Disse værker ligger imidlertid nogle år tilbage, men i 1999 udkom i Sverige en disputats om dette emne, der hedder "Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945" af Henrik Bachner. Selvfølgelig er der forskel på Sverige og Danmark, men mange af de fænomener, vi betragter, er fælleseuropæiske, så Henrik Bachners bog har også relevans for debatten om den danske venstrefløj.

Definition

Henrik Bachners bog beskæftiger sig foruden med venstrefløjen også med den kristne og andre gruppers jødefjendtlige holdninger. Hans teoretiske udgangspunkt er Helen Feins¹ definition af antisemitisme som "en bestående latent struktur af forestillinger fjendtlige mod jøder som kollektiv, som på det individuelle plan manifesterer sig som attituder, og i kulturen som myter, ideologi, folkelige traditioner og billedsprog, og i handlinger – social eller legal diskriminering, politisk mobilisering mod jøderne, og i kollektiv eller statslig vold – som resulterer i og/eller har til hensigt at fjerne, bortdrive eller tilintetgøre lige netop jøder, fordi de er jøder".

Som alle andre definitioner har også denne selvfølgelig en række indbyggede problemer. For det første har mange mennesker givet udtryk for

¹ Helen Fein, "Dimensions of Antisemitism: Attitudes, Collective Accusations, and Actions" i Helen Fein (ed.), *The Persisting Question. Sociological Perspectives and Social Contexts of Modern Antisemitism*, 1987 s. 67.

holdninger, som de ikke selv opfattede som jødefjendtlige, men blev opfattet sådan af andre. Hvordan skal man så forholde sig til sådanne ytringer? Det er der ikke noget nemt svar på. Desuden er begrebet i offentligheden tæt forbundet med nazistiske overgreb, så "antisemitisme" i sig selv er svært brugbart. Men lad os følge Henrik Bachners argumentation og huske på hans brug af Helen Feins definition.

Historisk baggrund

Den socialistiske antisemitisme, som den manifesterede sig i 1800-tallet, adskilte sig ikke meget fra den ikke-socialistiske. Den byggede på ideologisk rationalisering af traditionelle ofte kristne, antijødiske forestillinger. Det unikke ved den socialistiske antisemitisme var synet på den moderne selvstændige jødiske identitet som noget reaktionært, umoderne og helt igennem negativt. Deraf fulgte at mange socialistiske skribenter krævede, at jøderne som folk og jødedommen som religion ophørte med at eksistere. Jødisk assimilation blev en absolut nødvendighed.

Det andet karakteristiske forhold ved den socialistiske behandling af jøder og jødedom var, at man identificerede og sammenkoblede jøder og kapitalismen. Denne kobling og identifikation havde dybe rødder i den kristne antisemitisme fra middelalderen. Ifølge Henrik Bachners bog og en anden disputats fra Sverige nemlig Lars M. Andersons "En jøde er en jøde er..." (1999), spillede identifikationen af kapitalismen med jøderne en afgørende vigtig rolle i den socialistiske debat i Sverige. Også i f.eks. Frankrig havde den antisemitiske strømning indflydelse på den socialistiske debat, hvor Alphonse Toussenels, "Les Juifs, roi de l'époque" (1844) slog tonen an og beskrev jøderne som indbegrebet af materialisme og grådighed. Pierre-Joseph Proudhon fulgte linien op i 1883 i værket "Cesarisme et Christianisme" med same type ytringer. Og Michail Bakunin formulerede det sådan: "Jøderne er en udsugersekt, et blodsugerfolk, en unik opslugende parasit, fast og tæt organiseret...". Der er ikke foretaget nogen undersøgelse af disse forhold i Danmark, men mit kendskab fra bl.a. socialistiske tidsskrifter fra 1800-tallets slutning og frem tyder på, at tonen og indholdet stort set er det samme i Danmark.²

² En række eksempler på antisemitiske tegninger er gengivet i Harald Jørgensen (red.), *Indenfor murene. Jødisk liv i Danmark 1684-1984*, 1984.

Selvfølgelig er billedet ikke entydigt, og man kan da også nævne en række socialistiske skribenter, der tog jøderne i forsvar.

Karl Marxs skrifter faldt ind i den jødefjendtlige tradition og ikke mindst hans skrift "Zur Judenfrage" (1844) er interessant. Dette tidlige ungdomsskrift fra Marx var selvfølgelig skrevet i en konkret historisk situation, men er interessant derved, ifølge Henrik Bachner, at det gik videre end mange andre i at identificere alle det borgerlige samfunds negative aspekter med jøderne. Det kapitalistiske samfund var for Marx et jødisk samfund. Jødedømmens praktiske væsen, dyrkelsen af mammon, havde forgiftet menneskeheden. Ifølge Marx var jødernes kollektive identitet illusorisk: "Jødernes chimere nationalitet er købmandens". Med frigørelsen fra kapitalismen ville også jøderne forsvinde som folk. Ifølge Henrik Bachner og Paul Lawrence Rose³ er der en nær sammenhæng mellem denne marxistiske antisemitisme og den traditionelle kristne. Hos de kristne var jødernes vægren sig ved at acceptere Jesus som Guds søn en afgørende hindring for menneskehedens frelse, og hos Marx blev det nu til, at menneskehedens frelse lå i at tilintetgøre jødedømmen. Rose skriver: "Virkelige jøder er dobbelt forbandede, de repræsenterer den dæmoniske personifikation af kapitalismen samtidig med, at de som virkelige aktører har skabt kapitalismen med dets deformation af menneskelig frihed og menneskelige relationer".

Karl Marxs skrift blev en vigtig brik i den socialistiske forståelse af jøderne, skriver Henrik Bachner. Den jødiske historiker Jacob Katz har skrevet, at det nye ved den socialistiske antisemitisme var rationaliseringen af de gamle fordomme og stereotyper, og han tilføjer, at med Marxs skrift "lærte socialistiske ledere at betragte jødedømmen som kapitalismens kød og blod, og at finde retfærdighed for dets forsvinden...".⁴ Ifølge sociologen Julius Carlebach genfindes Karl Marxs analyse hos en række marxistiske teoretikere helt op til vor tid.⁵ Henrik Bachner skriver selv: "Båndet mellem Marx og andre socialisters antisemitisme og efterkrigstidens marxistiske antizionisme bør ikke overdrives, men bør heller ikke

³ Paul Lawrence Rose, *Revolutionary Anti-Semitism in Germany. From Kant to Wagner, 1990*, s. 301-302.

⁴ Jacob Katz, *From Prejudice to Destruction. Anti-Semitism 1700-1933*, 1982, s. 174.

⁵ Julius Carlebach, *Karl Marx and the Radical Critique of Judaism*, 1978, s. 353-354.

negligeres" og videre..."Konstruktionen af "jøden" som en kropsliggørelse af kapitalismen overførtes nu til zionismen, hvilket blev fremstillet som et instrument i den jødiske kapitalismes tjeneste".⁶

Lenin og Stalin

Af stor betydning for den videre udvikling var, at de førende skribenter i den kommunistiske bevægelse vendte sig skarpt mod jødisk nationalisme. Det gjorde Vladimir Lenin og det gjorde senere Josef Stalin i sit skrift fra 1913, "Marxismen og det nationale spørgsmål". Alle former for jødisk national stræben blev defineret som reaktionære. Den jødiske historiker Robert Wistrich har skrevet: "Det jødiske folks ret til at være et folk fornægtes og dermed legitimiteten for nationale rettigheder og ligeledes gruppens vilje til selvstyre og værdien af deres traditioner og kultur".⁷

Da jeg gik på universitetet i 1970'erne blev Stalins skrift om nationalspørgsmålet stadig læst, men det konkurrerede med et par bøger af jødiske marxister ikke mindst Isac Deutschers "The non-Jewish Jew" og et værk af Abraham Leon, som i den tyske udgave hed: "Judenfrage und Kapitalismus". Ikke mindst den sidste dannede det teoretiske fundament for bl.a. Anne Grete Holmsgaards bog "Zionismens Israel" fra 1984, for den slags virkede altid stærkere, formodede man sandsynligvis hos venstre-radikale, hvis det blev sagt af jøder. Blandt mine medstuderende i de år på Historisk Institut på Københavns Universitet, hvor venstreorienteringen var stærk, herskede der ikke tvivl om, at Stalin, Leon og Deutscher havde helt ret, og at jøderne ikke eksisterede som folk. Der var tilsyneladende ingen der mente, at jødernes egen påkaldelse af at tilhøre et folk udgjorde et argument.

Sovjetunionen iværksatte efter 1948 en vældig kampagne mod zionismen, Israel og jøderne. Det var nær endt galt og det kan kort nævnes her, at Stalin havde planer om en storstilet antisemitisk kampagne og udrensning, da han døde i 1953. Men begyndelsen var da allerede taget bl.a. med den berygtede lægeproces. Ordet jøde var i de fleste tilfælde, også i skueprocesserne i østlandene, erstattet med "kosmopolit", "zionist" eller

⁶ Henrik Bachner, *Återkomsten*, s. 185.

⁷ Robert Wistrich, *Between Redemption and Perdition*, s. 229.

lignende, men betydningen var klar nok og omfanget af den antisemitiske kampagne fra 1948 var omfattende og konsekvenserne tragiske.

Denne kampagne førte også til en udviskning af Holocaust og den jødiske lidelse. Mindesmærker blev fjernet og historieskrivningen i de kommunistiske lande nævnte ikke de jødiske lidelser. Denne kommunistiske historieskrivning havde sit modstykke i den fascistiske og nynazistiske revisionisme, der ville formindske omfanget af Holocaust. Også kommunistisk historieskrivning ville formindske den jødiske del af nazismens ofre, og fokuserede næsten udelukkende på arbejderklassen som mål for nazismen. Herhjemme blev der også skrevet værker, hvor klassekampen blev fremhævet og den jødiske del af lidelserne under nazismen formindsket. Lad mig som eksempel nævne universitetslektor Karl Chr. Lammers bog "Magt og masser" (1985), hvor der står:

det nye styres første og eneste afgørende politiske opgave var at ødelægge og knuse arbejderklassens politiske og sociale indflydelse.⁸

Og videre:

Styrets politiske repression, terror og undertrykkelse var først og fremmest om end ikke udelukkende rettet mod den tyske arbejderbevægelse.

Og i noten til denne sætning står der:

Set i forhold til, at den danske offentligheds billede af det nationalsocialistiske styre – senest gennem "Holocaust"-serien i TV – domineres af antisemitisme og jødeudryddelsen ser jeg det nødvendigt at understrege, at det nationalsocialistiske styre og styrets repression og terror politisk og historisk først og fremmest var rettet mod arbejderbevægelsen: at knuse og udslutte arbejderbevægelsen og dens organisationer var det nationalsocialistiske regimes historiske opgave. Den øvrige repression og udsløttelse, der især rettede sig mod jøderne, var i højere grad en følge af styrets radikaliserings og nationalisering fra ca. 1938 af.

⁸ Karl Chr. Lammers (red.), *Magt og masser*, 1985, s. 131-133.

Lad os dvæle ved dette citat blot et øjeblik. Hitler havde i sine skrifter klart udnævnt jøderne til hovedfjenden og Nürnberg-lovene havde fulgt hans intentioner op med jernhårde racelove. Alligevel kunne Karl Chr. Lammers konkludere, at styrets repression og undertrykkelse først og fremmest var rettet mod arbejderklassen. Det var en forvrængning af historien og lå i forlængelse af kommunistisk historieskrivning. Det skal med, at tiden var til den slags tanker. Ingen protesterede imod Lammers' synspunkter på universitetet og i *Historisk Tidsskrift* kunne han fortsætte med at være fagmelder af litteratur om nazisme.

Efter Stalin dæmpedes den antisemitiske hetz, men den var dog en fast bestanddel af Sovjetunionens propaganda og i denne kampagne anvendtes klassiske antijødiske stereotyper, herunder tegninger. Efter 6-dages krigen i 1967 intensiveredes kampagnen, og Bachner skriver, at denne farvede holdninger både i den arabiske verden og den antizionistiske diskurs i Vesten. Således skriver den israelske historiker Yehuda Bauer om FN-resolutionen i 1975, der ligestillede zionisme og racisme, at "den på mange måder var et resultat af den sovjetiske antisemitismes offensiv, og at resolutionen gav legitimitet til en fortsat og stigende antisemitisk propaganda verden over."⁹

Bachners konklusion

Det er en del af Henrik Bachners tese, at opblomstringen af den ekstreme antizionisme særlig efter 1967 skete i tæt sammenhæng med den gamle socialistiske antisemitisme, eller for at bruge Bachners egne ord:

På et generelt plan blev den Israel-kritiske debat hverken begyndt eller præget af antisemitisme. Men den kritiske debat blev for visse opinioner en katalysator såvel som et legitimerende forum for attituder og fordomme som efter et par årtier var blevet holdt tilbage af de eksisterende normer. Denne udvikling berørte kun marginalt de demokratiske opinioner. Den nye "antisemitisme" som udvikledes i juni-krigens kølvand blev båret frem og artikuleredes fremfor alt af ikke-demokratiske politiske grupperinger på den yderste højre- og venstrefløj.¹⁰

⁹ Yehuda Bauer, "Anti-Semitism and Anti-Zionism – New and Old" i Robert Wistrich (ed.), *The Left against Zion. Communism, Israel and The Middle East*, 1979, s. 203.

¹⁰ Side 217.

Antizionismen blev en central del af det nye venstres selvidentifikation og verdensanskuelse, skriver Bachner, og Robert Wistrich formulerer det således:

En mærkelig blanding af kristne, marxistiske og 3. verdensanskuelser og myter smeltede sammen i den vestlige bevidsthed, særligt blandt de radikale studenter, der var født efter Holocaust. Deres budskab lignede i høj grad den sovjetiske og radikale arabiske propoganda og fordømte Israel som en racistisk, "nazistisk" stat, hvis ødelæggelse var en nødvendig forudsætning for en socialistisk revolution i Mellemøsten.¹¹

Afslutningsvis skriver Bachner:

Den antizionistiske argumentation og særlig de antijødiske elementer i denne, viser en betydelig ensartethed i de vesteuropæiske lande, men også en tydelig afhængighed af sovjetisk og arabisk propaganda. Negationen af zionismen og den jødiske stats legitimitet hviler i princippet på samme argument: jøderne udgør ikke og savner retten til at definere sig som et folk; zionismen var og er ingen national bevægelse, men den jødiske kapitalismes organisation hvilket i forening med verdensimperialismen og med Israel som spydspids efterstræber global kontrol over markeder og folk – og alternativt et rendyrket jødisk verdensherredømme ... den racistiske og fascistiske-nazistiske stat, hvis onde og destruktive egenskaber er uforanderlige og da denne stat udgør en hindring for de undertrykte folks befrielse og den socialistiske verdensrevolutions sejr må den opløses....¹²

Sammenfattende siger Bachner, at Israel-kritikken efter 1967 bliver farvet af og kommer til at fungere som forum for antisemitismen. Bachner reflekterer samlet således:

En kritisk holdning til zionismen må ikke hvile på antijødiske standpunkter og argumenter. Zionismen er en ideologi eller en national bevægelse som kan kritiseres og forkastes på samme måde som andre ideologier. Det er heller ikke udtryk for jødefjendtlighed at påstå at etableringen af Israel var uretfærdig og aldrig

¹¹ Robert Wistrich, *Anti-Zionism as an Expression of Anti-Semitism in Recent Years*, 1985, s. 229.

¹² Side 231.

burde være sket. Men den radikale antizionisme, der voksede frem efter 1967 var fundamentalt anderledes. Den kritiserede ikke zionismen som andre nationale bevægelser eller ideologier. I stedet angreb man zionismen som i høj grad var en konstruktion, der hvilede på antisemitiske forestillinger og myter. Den nye antizionisme standsede ikke ved en afstandstagen fra den jødiske stats tilblivelse, men krævede – ud fra en dæmoniserende tolkning af zionismen og staten Israel – denne stats ødelæggelse. Dette krav var unikt og blev aldrig rettet mod andre stater, nye eller gamle.¹³

Her ser vi en af de centrale teser hos Bachner, og han er i overensstemmelse med andre forskere, bl.a. den berømte israelske Marx-forsker Shlomo Avineri, der har skrevet:

Mange ikke-jøder beklager måske jødisk identifikation med Israel, men ikke-jøder beklagede således også jødernes stædige vægren sig mod at blive kristne i middelalderen, og historisk set er antisemitismen altid opstået pga. denne modvilje mod at acceptere jøderne for det de selv anser sig for at være. Det er i denne dybe betydning – og ikke i den lette semantiske ligestilling mellem antisemitisme og antizionisme – at antizionismen i sine grundlæggende attituder er identisk med tidligere former for traditionel antisemitisme. Præcis som kristen teologi i middelalderen og moderne racistisk antisemitisme så handler vor tids antizionisme om at udradere den jødiske eksistens grundlæggende legitimitet.¹⁴

Antizionisme og antisemitisme

Jeg er i tvivl om, hvorvidt alle Bachners vurderinger holder vand. Kan man f.eks. sige, at det skulle være antisemitisme, at man mener, at Israel skulle ophøre med at eksistere? I de unge danske revolutionæres øjne skulle denne stats eksistens jo erstattes med en binational stat, hvor jøderne skulle have rettigheder. I deres øjne var det en forbedring af jødernes vilkår, fordi den "neo-koloniale stat Israel" – som det hed i datidens sprogbrug – permanent ville udsætte sine jødiske indbyggere for krig, hvorimod den binationale stat ville medføre fred. Var det antisemitisme? Eller var det antisemitisme, når mine unge medstuderende på universi-

¹³ Side 231.

¹⁴ Shlomo Avineri, "Antisemitism as a Political Tool" i Yehuda Bauer (ed.), *Present-Day Antisemitism*, 1988, s. 5.

tetet med baggrund i Stalin og Abraham Leon så absolut mente, at det jødiske folk ikke eksisterede? Måske. Men sådan så de det ikke selv. Måske kan man også finde andre eksempler på, at de revolutionære eller grupper af dem nægtede andre folks ret til national selvbestemmelse eller til at definere sig som et folk, således at det unikke ved fornægtelsen af jøderne ikke kan opretholdes. Tager man udgangspunkt i Helen Feins definition, som Henrik Bachner jo gør, kan det være svært at se den revolutionære fronts holdninger som udtryk for en generel fjendtlig attitude. Sådan så de revolutionære nok ikke selv, selvom guderne skal vide, at sådan opfattede de fleste jøder deres holdninger. Om venstrefløjen dæmoniserede Israel og zionismen er i høj grad subjektive vurderinger, som er svære at anvende.

Men jeg tror, at man bør nuancere Helen Feins definition – og det er muligt at jeg er lidt uretfærdig over for Fein, for jeg vil ikke afvise, at der allerede ligger denne mulighed i hendes begrebsapparat – men man skal være forsigtig med at tro, at fjendskab over for fremmede direkte skal forstås som personlige fjendtlige følelser. Ofte kan fjendskab vel være helt uafhængigt af følelser, men skyldes politisk taktik. Når f.eks. Stalin eller Polens præsident Gomulka, som var jødisk gift, besluttede sig til at anvende jøderne som syndebukke, var de ikke nødvendigvis motiveret af personligt mishag overfor jøder, men de besluttede at bruge jøderne i et politisk spil. På samme måde med de unge venstreorienterede. Jeg tror ikke et øjeblik, at flertallet af dem nærede fjendtlige følelser overfor enkelte jøder eller over for jøder som kollektiv, men i deres politiske kamp så de zionismen som en afgørende fjende. I kampen mod denne fjende blev det pludseligt muligt at indpasse jøderne i fjendeuniverset. Ikke fordi de nødvendigvis personligt kendte nogen jøder eller vidste, hvad der skete i Mosaisk Troessamfund, som var en pluralistisk forsamling af jøder med mange forskellige synspunkter, men fordi de havde skabt et revolutionært tankesystem, hvor vejen til utopia gik gennem en kamp mod onde, reaktionære kræfter, som jøderne var blevet en del af.

Jeg finder det desuden væsentligt at fremhæve Shlomo Avineris betragtninger og konkludere, at store dele af den revolutionære venstrefløj havde modvilje mod at acceptere jøderne for det, som de selv anså sig for at være. Og at de i den revolutionære kamps tjeneste forsøgte at fornægte

den jødiske eksistens grundlæggende legitimitet. Måske var dette ikke ment fjendtligt i sin grundholdning, men at der var tale om en afvisning af jødisk identitet, ret til kulturel og national selvbestemmelse og at disse negative holdninger yderligere radikaliseredes i retning af konspirative tanker om et verdensomspændende zionistisk komplot, som var i ledtog med imperialismen og kapitalismen, er der for mig at se næppe tvivl om.

Der kan findes mange eksempler i danske skrifter fra 1970erne og 1980erne på, at Lenins, Stalins og senere marxisters frakendelse af jødisk ret til at eksistere som et folk var den dominerende holdning i det revolutionære venstremiljø. Lad mig nævne et enkelt eksempel fra tiden, der er ganske typisk. I bogen "En undertrykt sandhed" (Demos debat 6, 1978) skriver bogens forfattere Carsten Kyhn og Steffen Höök:

Det hævdes, at det lykkedes jøderne at bevare en identitet og et sammenhold op gennem århundredernes opsplnitning og forfølgelse. Dette forhold tages derefter som et bevis for Guds eksistens og skiftevis til indtægt for det etniske ved jødedommen. Men alene kendskabet til de mange assimilerede jøder turde betvivle denne fremstilling ... I de situationer, hvor jøderne ophører med at have en specifik økonomisk funktion, mister de mere eller mindre deres religiøse og evt. etniske og sproglige karakteristika; de assimileres. Jøderne var et nødvendigt fremmedelement i den tidligt-kapitalistiske udvikling, og denne periode blev blomstringstid for dem. Men som påvist medførte og betingede den økonomiske specialisering osse meget langt den udskillelse som specifik social gruppe, som jøderne selv foretog. Man må altså se jødernes udsatte position og kamp for at bevare deres særpræg som et udtryk for deres stilling i handel og finansvirksomhed. Det viser sig nemlig, at jøder, der var landbrugere eller optog andre erhverv, der var almindelige i de samfund, de var indvandet til, meget hurtigt blev assimileret. Forklaringer, der alene hviler på jødernes religiøse eller etniske karakteristika, må afvises som underordnede.

Og senere i bogen kan de da også afvise eksistensen af en jødisk nationalitet:

Som bekendt er jødedommen en religion på linie med kristendom eller muhammedanisme. Man kan diskutere hvilke kriterier, der skal lægges til grund for et

begreb om nationalitet, men det turde være åbenbart, at trosretning ikke er tilstrækkelig kriterium.

Blekingegade-banden

Nu må det understreges, at der ikke er foretaget nogen undersøgelse af forholdene i Danmark. Jeg har ved en række lejligheder i dagspressen berørt emnet, men jeg har ikke systematisk gennemgået materialet.¹⁵ Jeg mener dog, at det er muligt at identificere en rød linie i den danske debat, som i sin grundholdning har at gøre med den ekstreme antizionisme, men som netop klart overskrider grænsen mellem antizionisme og antisemitisme. Man kan iagttage hos en række radikale revolutionære grupper i 1970'erne og 1980'erne i Danmark, at fantasien om en magtfuld zionistisk magt udbredtes ikke blot til at omfatte jøder i Israel eller egentlige zionistiske organisationer uden for Israel, men til alle jøder. Alle jøder blev automatisk en del af den zionistiske bevægelse ifølge denne forestilling, som i sin konspirative tankegang ikke lå fjernt fra andre klassiske antisemitiske sammensværgelses-teorier som f.eks. zarismens opdigtede anklageskrift mod jøderne, "Zions Visers Protokoller". Jeg vil mene, at vi her har en klar overskridelse fra en antizionistisk holdning til en antisemitisk.

Lad os tage Blekingegade-banden som eksempel. Banden havde lister over jøder, som udelukkende var udvalgt, fordi de var jøder. Jeg stod selv på denne liste, ligesom min far. Her er der ingen tvivl i mit sind, at vi har at gøre med en klassisk antisemitisme, hvor jøder er gjort til fjenden, ikke på grund af deres aktive deltagelse i støtten til staten Israel, men fordi komplot-teorien har gjort alle jøder til deltagere i den zionistiske sammensværgelse. Uanset deres holdninger eller sociale placering var de på grund af etnisk oprindelse udvalgt til at stå på en liste. Hvad banden ville med disse lister ved vi ikke, men foruden listerne sørgede banden også for at holde Mosaisk Troessamfund under observation; således blev et af bandens løsere tilknyttede medlemmer sigtet for at have været ansat på det jødiske plejehjem placeret i nærheden af synagogen med det formål at iagttage forholdene.

¹⁵ Bent Blüdnikow, "Voldsfascinationen på venstrefløjen" i Bertel Haarder, *Hvem holdt de med?*, 1999, s. 77-107.

Blekingegade-bandens kontakt var PFLP, som var den mest radikale revolutionære gruppering blandt palæstinenserne. Organisationen var inspireret af bl.a. maoismen og gik ind for en verdensrevolution, hvori zionismen optrådte som en af hovedfjenderne. Lederen af PFLP, George Habash er således citeret for at sige, at den revolutionære kamp skulle føres mod såvel zionister som jøder, der støttede Israel, og at den revolutionære vold var folkets sidste håb. Derfor så man i en vis periode også aktioner vendt mod zionistiske eller rent jødiske mål i Europa. Denne holdning kom også til udtryk hos visse radikale danske venstregrupper, som f.eks. i Palæstina-komiteen, der var vokset ud af De danske Vietnamkomiteer. I *Palæstina-komiteens blad* nr. 5-6 1970 står der således: "PFLPs flyaktioner har udgangspunkt i strategien at bekæmpe fjenden hvor han findes". Og man støttede i artiklen: "PFLPs parole, der opfordrer til at slå til mod fjenden overalt, at anvende ethvert nødvendigt middel og frit vælge tid og sted".

Holmsgaard og VS

Blekingegade-bandens og Palæstina-komiteen stod imidlertid ikke alene med dette verdenssyn. De delte det i større eller mindre grad med andre grupper på den revolutionære venstrefløj. Tankegangen kom således til udtryk i Anne Grethe Holmsgaards bog "Zionismens Israel". Lad mig citere:

Den zionistiske bevægelse arbejder fortsat aktivt på internationalt plan i alle jødiske samfund for at organisere jøder på et zionistisk grundlag. Der er derfor god grund til fortsat at betragte zionismen som en verdensomspændende politisk bevægelse, med Israel som den ledende og statslige gren af bevægelsen. Det var først efter 2. verdenskrig at den zionistiske bevægelse fik den politiske dominans i de jødiske samfund udenfor Israel, hvorved de var i stand til at omdanne de mosaiske troessamfund til et verdensomspændende net af politiske støttepunkter for Israels sag. Den zionistiske verdensbevægelse fastholder de jødiske samfund som jødiske og pro-zionistiske gennem en organisering af jøderne i et utal af særskilte jødiske organisationer og foreninger: de har deres egne skoler og klubber, syklubber, bridgeklubber, der er kvinde-, ungdoms-, og studenterorganisationer, organisationer for forskellige erhverv, f.eks. håndværkerforeninger, og sidst men ikke mindst et utal af organisationer og kampagner som mere eller mindre direkte er til støtte for Israel. Fra Danmark kender vi Danske Kibbutzvenner,

Dansk Israelsk Selskab, Den danske Israelindsamling, m.fl. Gennem dette net af kulturelle og sociale institutioner er det muligt at bevare en særskilt jødisk identitet hvis fokus er den politiske opbakning bag Israel. Det kan man bl.a. aflæse af det danske mosaiske troessamfunds blad, Jødisk Orientering... (side 165).

Og senere hedder det:

Den jødiske afhængighed af Israel må forstås sådan, at kun Israel kan garantere at jøderne ikke assimileres og integreres – kun Israel kan sikre at jøderne forbliver en isoleret gruppe. Troessamfundene bliver benyttet til at indskærpe den enkelte jøde, at han betaler sit Magbit bidrag, at han i sit arbejde udviser en pro-zionistisk holdning, at han deltager i andre pro-zionistiske propogandaaktiviteter, – og at han overvejer at immigrere til Israel. Den zionistiske bevægelses pres på og politiske udnyttelse af verdens jøder rækker altså så vidt, at jøderne søges forpligtet til – rent fysisk – at forsvare Israel. Den zionistiske politik overfor jøderne i diasporaen har mange farlige perspektiver. Kampen mod assimilation og opretholdelse af en vis grad af jødisk isolation kan danne grobunden for, at jøderne i en krisesituation kan blive udskilt som en særlig gruppe – som synderbukke. Dertil kommer at jødernes binding til Israel i realiteten er en binding til bestemte klassekræfter. Israels konsekvente pro-imperialistiske alliancer, både til USA, men også til andre pro-imperialistiske regimer som det sydafrikanske, regimet i El Salvador, Somoza i Nicaragua, Sadat i Ægypten m.fl. binder ikke bare jøderne i Israel, men også jøderne i Diasporaen til imperialismen i enhver international konflikt. Under påskud af at ville frelse verdens jøder inddrages de af den zionistiske bevægelse i opgøret mellem imperialismen og de socialistiske kræfter automatisk på de imperialistiske og reaktionære kræfters side (side 174).

Der har været jødiske samfund i Europa og i Danmark i århundreder, men ifølge Holmsgaard skulle disse jøder nu assimileres, og hvis de ikke selv gjorde det og tog afstand fra zionismen, så var de fjender ved det endelige opgør. Jeg vil minde om citatet fra Shlomo Aveneri, der netop påpeger denne tvang overfor jøderne.

Jødiske foreninger og agenter

Nu kunne man jo hævde, at Blekingegade-banden var en isoleret ydergruppe og at Holmsgaard, som ganske vist var talskvinde for VSs internationale udvalg, var forskruet. Imidlertid er det min fornemmelse, at

disse ideer om en magtfuld zionistisk bevægelse, der omfattede alle jøder, var ganske udbredt. På de følgende sider gengives to eksempler på Palæstina-solidaritetsaviser fra henholdsvis 1978 og 1979. Aviserne blev udgivet af en række grupperinger på venstrefløjen herunder KAP, VS, Internationalt Forum og KFML. Lad mig citere blot et enkelt sted fra en af de solidaritetsaviser, der udkom hvert år:

Danmark er vel et af de lande i verden, hvor de zionistiske og pro-israelske organisationer står stærkest. Mange vil hævde, at nogle af disse organisationer ikke er zionistiske, men rene jødiske organisationer f.eks. troessamfundet. Men ved blot at læse et par numre af Mosaik Troessamfunds blad "Jødisk Orientering", så kan man overbevise sig om det modsatte ...

Når man tillige i denne og andre artikler nævner konkrete jødiske organisationer og medlemmer af disses bestyrelser som f.eks. Jødisk Folkeforening og Jødisk Ungdomsforening, er der i mine øjne ingen tvivl om, at der var tale om antisemitisme.

Komplot-fantasierne om en magtfuld zionistisk magt, der omfattede jøder, og greb ind overalt i samfundet, var en tankegang som kan genfindes i tidens skrifter. I *Falastin Pjece*, nr. 1 (uden år) står der således:

I den imperialistiske verden findes overalt lokale zionistiske organisationer. Disse arbejder med at støtte zionismens kamp for at nå målet – et rent jødisk Stor-Israel. En del zionister, jøder eller ikke jøder eller ikke jøder af tro uddannes, på dertil oprettede skoler i USA og Israel, til at virke for zionismen i deres eget land. Der er altså et internationalt system af professionelle agitatorer, som tjener til at udsprede den zionistiske ideologi. Et af hovedformålene for zionismens agenter er at infiltrere i fagforeninger, studenterorganisationer og andre institutioner i deres hjemland. Dette zionistiske arbejde, er i Danmark lykkedes m.h.t. fagforeninger og politiske partier. Derimod er det ikke lykkedes for de zionistiske agenter at infiltrere de store studenterorganisationer, men naturligvis nok i den reaktionære studenterforening.

Terrorisme

Ser man tidskrifter igennem fra 1970erne og 1980erne vil man opdage, at den revolutionære venstrefløj næsten udelukkende støttede PFLP og ikke

det mere moderate PLO. VSs hovedbestyrelse indgik således i 1978 med hovedbestyrelsens accept en samarbejdsaftale med PFLP.¹⁶ Det var i en periode, hvor PFLP endnu udførte aktioner mod civile jødiske mål. Men samarbejdet med PFLP omfattede også bredere kredse i det danske kulturmiljø. Således underskrev 72 kendte danske kulturpersonligheder i 1974 en erklæring om "ubetinget støtte til PFLP".¹⁷ Denne erklæring blev siden gjort genstand for debat i *Weekendavisen*, idet flere af underskriverne hævdede, at de nok havde skrevet under på en erklæring, men ikke ville vedkende sig, at det var en "ubetinget støtte" til PFLP. Man kan ikke afvise, at mange på venstrefløjen blot har gået i demonstrationstog og skrevet støtteerklæringer i en slags blind sympati-aktion, uden at være klar over, hvad de skrev under på. Det er af flere tidligere VSere blevet hævdet, at man jo bare var idealistiske og ikke kendte noget nærmere til konflikten. I et selvkritisk indlæg i *Weekendavisen* har bladets medarbejder Arne Hardis forsøgt at spore sig ind på, hvad der skete inde i de idealistiske unge mennesker:

Den ligegyldige arrogance gjaldt de skæbner, vi jonglerede med i vort teoretiske univers. Jeg husker eksempelvis godt, at man – og dermed også jeg – i VS holdt med PFLP, ikke med PLO, men det var ikke noget, vi satte os ind i. Det var et ikon, et symbol for den revolutionære tænkning, som var vores eksistensberettigelse. Lidt ligesom de sange, vi sang "Tværs igennem lov til sejr"; ikke "Danmark for Folket". Det var et teaterstykke, hvor vi gik seriøst op i vore roller.¹⁸

På den anden side var det ingen hemmelighed, at PFLP udførte voldelige aktioner, så hvis man havde villet kende de faktuelle forhold, så kunne man have gjort det. Det var muligvis et teaterstykke for de unge deltagere, men for nogle af de optrædende var det blodig alvor. Både for bl.a. VSs Internationale Udvalg, der lavede samarbejdsaftaler med PFLP og

¹⁶ Steen Andersen, Adam Holm og Klaus Wivel, "Rejsen til Beirut" i *Weekendavisen* 9.-15. februar 2001.

¹⁷ Bent Blüdnikow og Arne Notkin, "Terrorismens danske heppekor" i *Weekendavisen* 4.-10. november 1994. Efterfølgende numre indeholdt en debat om bl.a. dette punkt i artiklen og i nummeret 30. december – 5. januar 1995 var underskriftserklæringen gengivet med samtlige navne.

¹⁸ Arne Hardis, "Terapi" 23.-29. marts 2001 *Weekendavisen*.

for de jøder, der var udset rollen som reaktionens og zionismens allierede.

Debatten om terrorisme er lang og indviklet, for man kan jo med nogen ret fremholde, at også stater udfører en slags terrorisme og at Israels politik til en vis grad nødvendiggjorde modsvar også i form af voldelige angreb. Men der gik under alle omstændigheder en grænse netop ved PFLP, der opererede med en konspirativ opfattelse af zionismen, der omfattede alle jøder. Ved så ureflekteret at støtte PFLP gjorde den revolutionære venstrefløj sig medskyldig i at udsætte også danske jøder for en reel fare.

Ulyst til debatten

Jeg må tilføje, at til min egen overraskelse har jeg erfaret, at selvom de ovennævnte uddrag fra Holmsgaards bog og Palæstina-solidaritets aviserne er klassisk antisemitisme, så har det i offentlige polemikker været næsten umuligt at overbevise danskere om, at dette var tilfældet. Det er som om en intellektuel barriere går ned, og man her i landet nægter muligheden af, at en egentlig antisemitisme kan eksistere på venstrefløjen. Det er vanskeligt at forstå denne barrieres eksistens, men den har muligvis at gøre med det forhold, at fremmedhad generelt er blevet set som et højrefløjs-fænomen, men også at egentlig antisemitisme forbindes med nazisme og ikke kan kobles til en dansk situation, hvor så mange illusioner om en særlig dansk tolerance hersker. Ligesom den danske offentlighed i årtier levede i den illusion, at vi havde verdens bedste sundhedsvæsen og verdens bedste skoler, så hersker der endnu en fantasi om, at antisemitisme er danskerne fremmed. Denne ide er bl.a. blevet næret af grundfortællingen om danskernes redning af jøderne i oktober 1943. Her opstod fortællingen, dels om det specielle nære forhold mellem danskere og jøder og dels påstanden om, at fremmedhad og specielt antisemitisme ikke havde rod i den danske verden.

Blot titlen på dette seminar synes at vise, at vi er i en speciel dansk situation. Næppe i noget andet land i verden ville man tilføje et spørgsmålstegn efter sætningen "Danmark og antisemitisme". Men det er som om selve påstanden vækker anstød. Lad mig nævne et enkelt eksempel på dette interessante forhold. I efteråret 2000 opstod en interessant debat i

Berlingske Tidende, hvor en af avisens faste kommentatorer K.G.H. Hillingsø anklagede Anne Grete Holmsgaard for at have stået for en klassisk antisemitisme.¹⁹ Sagen var aktuel, for Holmsgaard havde vundet en opstillingskreds til Folketinget for SF. Holmsgaard svarede igen i *Berlingske Tidende* med at kræve en undskyldning ellers ville hun trække Hillingsø i retten. Sagen afstedkom mange debatindlæg, mens Holmsgaard overvejede om hun skulle anlægge retssag. I denne situation forsøgte jeg at få *Berlingske Tidendes* journalister til at skrive om sagen, fordi den eksemplificerede, hvor langt ude man var på den revolutionære venstrefløj så sent som i midten af 1980'erne og fordi det var principielt vigtigt – mente jeg – at få illustreret, at had til en minoritet ikke var begrænset til den yderste højrefløj. Det viste sig imidlertid, at det ikke lykkedes at få en eneste af nyhedsjournalisterne til at skrive om sagen. Man ville ikke og det er svært at vide, om de afholdt sig fra det, fordi de ikke kunne gennemskue disse indviklede debatter eller fordi de ikke kunne se forbindelsen mellem den ekstreme venstrefløj og fjendskabet til jøderne. Hvis det havde været en folketingskandidat fra et borgerligt parti, der var blevet grebet i enten antisemitisme eller generelt fremmedhad, så havde der ganske givet været nyhedsartikler om sagen.

Hvorfor?

Selvfølgelig skal man tage alle disse mine udsagn med forbehold. Det er umuligt at skrive samtidshistorie med så kort tidsperspektiv, og min udgave af historien er selvfølgelig stærkt subjektiv, fordi jeg var part i sagen. Anne Grete Holmsgaard og Preben Wilhjelm vil sikkert have en helt anderledes historie at berette. Men vi må vente på historikernes systematiske gennemgang af materialet og på tidens eftertænksomme gang. Materialet er ikke undersøgt systematisk. Men det burde det. Og hvorfor er det væsentligt at undersøge dette forhold? Bl.a. for at pointere, at fremmedfjendtlighed ikke behøver at være isoleret til højreekstremismen, men også vil kunne findes hos "idealister" på venstrefløjen, der dyrker utopier om et paradisisk lighedssamfund. I den revolutionære kamp for dette samfund helliger målet midlerne, og derfor kan også

¹⁹ K.G.H. Hillingsø, "Antisemitisme" 26. 8 2000. I de efterfølgende uger blev sagen debatteret i *Berlingske Tidende*.

Bent Blüdnikow

minoriteter og fremmede gøres til fjender, hvis det passer ind i det politiske univers.